

TĂNASE FILIP (†)¹, ROMÂNIA

Cuvinte-cheie: folclor bihorean, revista „Familia”, revista „Șezătoarea”, Iosif Vulcan.

Iosif Vulcan. Folclorul la „Familia” și „Șezătoarea”

Rezumat

Articolul face parte din teza de doctorat „Dezvoltarea interesului pentru folclorul bihorean”. Lucrarea urmărește să dea o imagine cât mai cuprinzătoare și mai fidelă, în același timp, asupra modului cum s-au dezvoltat preocupările pentru folclorul Bihorului. Ea tinde să fie, înainte de toate, o contribuție la istoria folcloristicii românești. Cercetarea a fost sugerată din lipsa unei lucrări de sinteză în acest domeniu, în ciuda faptului că ținutul Bihorului a beneficiat de timpuriu de atenția unor cărturari și cercetători, români sau străini, care au vizat în lucrările lor și folclorul bihorean.

Familia este o revistă enciclopedică de cultură și literatură înființată în 1865 la Pesta de publicistul și scriitorul Iosif Vulcan. Începând din 1880 și până la 1906 revista a fost tipărită la Oradea, devenind un important mesager al culturii românești, publicând lucrări ale unor mari personalități ale literaturii române.

Șezătoarea a fost cea mai importantă publicație de folclor la români. Numele ei n-a fost numai un simbol, ci și un steag de luptă pentru valorificarea creației populare. Contribuția *Șezătorii* la culegerea, tipărirea și studierea folclorului reprezintă o realitate de înalt prestigiu național, cu atât mai mult, cu cât în paginile revistei și-au întrunit colaborările folcloriștii din toate regiunile locuite de români și folcloriștii de peste hotare, prieteni ai poporului nostru. Focul acestei vetre l-a inițiat și l-a întreținut mai bine de 37 de ani (1892 - 1929) Artur Gorovei, remarcabilul folclorist din Fălticeni. El a inițiat-o.

---

¹ A fost Conf. Univ. Dr. la Universitatea de Nord, Baia Mare.

Keywords: Folklore from Bihor, „Familia” magazine, „Şezătoarea” magazine, Iosif Vulcan.

Iosif Vulcan. Folklore in „Familia” and „Şezătoarea” Magazines

Summary

The article is part of the PhD thesis „Development of Interest in the Folklore of Bihor”. The work aims to give a comprehensive and faithful picture of how the interest in the folklore of Bihor developed. Besides all, it tends to contribute to the history of Romanian folklore. The lack of a synthesis work in this field suggested the research, even though the Bihor region has benefited from the early attention of Romanian and foreign scholars and researchers, who have also focused on Bihor folklore in their works.

Familia is an Encyclopedic journal of culture and literature founded in 1865 in Pest by the publicist and writer Iosif Vulcan. From 1880 to 1906 the magazine was printed in Oradea, becoming an important messenger of Romanian culture, publishing works by great personalities of Romanian literature.

Şezătoarea was the most important Romanian popular literature and folklore publication. Its name was both a symbol and a battle flag for promoting folk creation. Şezătoarea's contribution to the collection, printing, and study of folklore is a reality of high national prestige, all the more so as the pages of the magazine have brought together folklorists from all the regions inhabited by Romanians and folklorists from abroad, friends of our nation. Artur Gorovei, the remarkable folklorist from Fălticeni, initiated and maintained the fire of this hearth for more than 37 years (1892 - 1929).

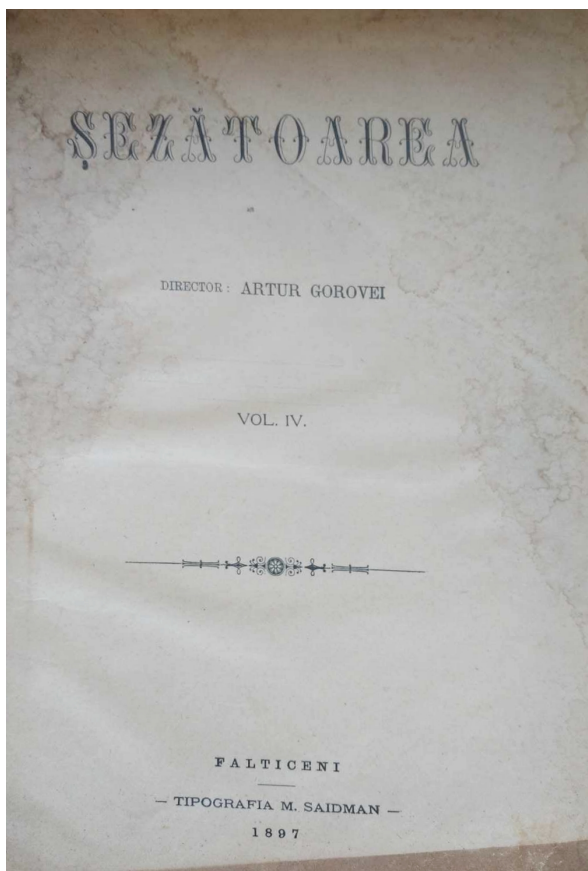
Iosif Vulcan. Folclorul la „Familia” și „Șezătoarea”

Începuturile culegerii folclorului bihorean sunt marcate de Mihai Pompiliu, care publică în revista *Familia* (nr. 29, din 11/23 sept. 1866, p. 346 – 347) cântecul de nuntă *Nevesteasca*, cules din satul Ghighișeni, din apropierea Șteiului. Trebuie să precizăm însă că cele două reviste scoase și conduse de Iosif Vulcan au publicat folclor din toate ținuturile locuite de români, încă din perioada budapestană a apariției lor. Or, în acest context, pe noi ne interesează, în primul rând și vom urmări dezvoltarea interesului și prețuirii producției populare bihorene, ținând seama de rolul lui Iosif Vulcan ca animator și sprijinitor al creației populare din zona natală, ținutul Bihorului.

Constatăm însă că interesul pentru patrimoniul popular al bihorenilor, ca și pentru folclorul românilor din Transilvania, s-a ivit destul de timpuriu, încă din cercurile Școlii Ardelene, dezvoltându-se treptat prin publicațiile secolului al XIX-lea: *Gazeta Transilvaniei*, *Foaie pentru minte*, *Inimă și literatură*, *Telegraful român*, *Luminătorul etc.*

La apariția *Familiei* (Budapesta, 1860 – 1865 și Oradea, 1880 – 1906) publicarea, cel puțin a literaturii populare, devenise „obligatorie” iar Iosif Vulcan se va achita mai mult decât onorabil de această nobilă obligație. Toți cercetătorii² care au scris despre revista *Familia* și conducătorul ei, Iosif Vulcan, au recunoscut că acesta, în perioada sa de formare, a deprins interesul pentru folclor în vremea studiilor la liceul din Oradea (1851 – 1859), și anume, în cadrul *Societății de lectură*, de pe lângă catedra de limba și literatura română condusă de Alexandru Roman. Membrii acestei grupări se vor îndrepta conștient spre viața populară cu producțiile ei, de aici se vor afirma folcloriștii cunoscuți, apropiați mai târziu, de Iosif Vulcan: Ioniță Scipione Bădescu și mai ales, Miron Pompiliu. Iosif Vulcan nu e străin nici de acțiunile *Astrei*, sub auspiciile căreia se organizează la Brașov o mare expoziție, în 1862, el ascultă conferința lui G. Barițiu „Despre artele frumoase cu aplicarea lor la cerințele poporului românesc”, moment de seamă și ghid orientativ nu numai pentru I. Vulcan ci și pentru începuturile folcloristicii în Transilvania, în special zonele Brașovului și Sibiului, unde se fac primii pași. De altfel, tânărul, pe atunci, I. Vulcan ține să evoce (*O seară cu Andrei Mureșanu*, în *Familia*, 1867, p. 9, I, 1865) îi face un portret elogios bardului de la Mircești, cu care va intra în corespondență, Alecsandri devenind un colaborator statornic al revistei lui Vulcan. Anii de studii la Budapesta îi prilejuiesc lui Vulcan legături cu unii culegători de folclor (Mircea V. Stănescu, autorul colecției *Proza populară, Povești culese și corese*, Timișoara, 1860) și colaboratori la revistele românești de acolo (*Gura satului*). El ajunge apoi membru al societății culturale *Kisfaludy*, unde patrimoniul popular este mult prețuit. Legăturile lui Vulcan, încă din copilărie, cu satul românesc și cu poporul

² Vezi Ion, Breazu, *Folclorul revistelor*, „*Familia și Șezătoarea*, Dumitru Pop, *Iosif Vulcan și folclorul românesc*, în *Revista de folclor* nr. 3-4, 1959, pag. 81-88; Al. Crișan: *Familia* (1865 – 1906), Contribuții monografice, Editura Facla, Timișoara, 1973, pag. 47 – 74; L. Drîmba, Iosif Vulcan, Editura Minerva, Buc. 1974; Gh. Pavelescu, *Folclorul în revista Familia*, în *Studii și cercetări de folclor* Ed. Minerva, București, 1971.

Revistele *Șezătoarea* și *Familia* aparținând Secției „Periodice” a Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare; foto: Corina Isabella CSISZÁR

român de aici, în mijlocul căruia a crescut, l-au determinat pe animatorul *Familiei* să prețuiască obiceiurile, datinile, portul și creațiile populare. Acestea au constituit fondul pe care s-au altoit influențele ulterioare și care n-au modificat convingerea lui potrivit căreia creația orală populară stă la baza literaturii noastre culte.

Concepția despre folclor a lui Vulcan nu este originală, dar a sporit circulația unor idei cunoscute de-o parte și de alta a Carpaților, cum ar fi: folclorul ca document și domeniu al psihologiei poporului, creația populară ca izvor istoric și completare a izvoarelor istorice, apropiindu-se, pe această cale, de concepția lui B. P. Hașdeu: a prețuit folclorul ca valoare estetică socotind poezia populară sinceră și veridică, totodată, o vedea ca pe un mijloc de exprimare în formă artistică a unei atitudini față de viață (așa cum rezultă din studiul *Poporul român în poezia sa*)³, idee reluată în discursul de recepție la societatea *Kisfaludy: Despre poezia populară română*⁴. În sfârșit folclorul este socotit de Iosif Vulcan la temelia culturii și literaturii naționale, așa cum rezultă din studiul *Cântecele haiducești*⁵. Aici Iosif Vulcan dă o replică unor străini care îi considerau pe haiduci doar hoți și ucigași, explică

³ *Familia*, V. (1869), nr. 32 – 34.

⁴ *A román népköltésztől în Kisfaludy társaság, Evlajái, Uj folyam*, VII, (1872), pag. 146.

⁵ *Familia*, VI, 1870, nr. 33-35.

social apariția haiduciei prin asuprirea străină și socială. Istoricește, haiducia este revoltă iar haiducul un patriot. Explicația lui Vulcan privind mecanismul social al haiduciei este și azi valabilă. Ideea centrală, care străbate concepția lui despre folclor și folcloristică, așa cum menționam mai sus, este nuanțată în unele studii. Ea revine ca un fir roșu cu diferite prilejuri: „temelia cea mai trainică a vieții noastre intelectuale este în popor”, afirmă el în articolul de mai sus. „Artistul când vrea să reprezinte, să zugrăvească, cu pana, cu penelul sau cu graiul tipuri originale, naționale, are să se servească de poezia populară ca de un pedestal pe care se va înălța statuia sa. Desconsiderând el acest pedestal, opera sa ar fi numai o figură bastardă, lipsită de farmecul originalității caracteristice, lipsită de o bază solidă și ca atare s-ar ruina⁶.” Aceste cuvinte indică și modul de utilizare a creațiilor populare de către creatorii culți, inspirația din istorie și din folclor o vede Vulcan ca o reîntinerire, el însuși a încercat în nuvela *Marți seara* forța inspiratoare a unor datini, credințe și strigături și în acest scop, recomandă el culegerea tradițiilor și a legendelor. Ba mai mult, va pune în practică această recomandare, inspirându-se în unele din piesele sale tocmai din realitățile etnografico-folclorice ale poporului de pe meleagurile vestice din țara noastră, cum este de exemplu *Buga de Chizătău, Comedie populară*, într-un act, cântec și joc. (*Familia*, 1889, p. 577 și 615)

În unele afirmații despre folclor Iosif Vulcan a exagerat, a vorbit în termeni ditirambici. (N. Densusianu, Ath. M. Marienescu) El n-a făcut din folcloristică o carieră științifică, ci a subordonat preocupările pentru folclor preocupărilor lui politice și culturale; nici „culegător” de folclor, chiar în sensul modest al cuvântului, Iosif Vulcan n-a fost, dar i-a îndemnat pe alții să culegă și să-i trimită producții (poezie, datini, mitologie, muzică) „neîndreptate”, așa cum a procedat S. Fl. Marian, pe care-l laudă pentru *poeziile populare române*. Concepția despre folclor – ca totalitatea culturii spirituale populare, atât de răspândită, e depășită de Iosif Vulcan și nuanțată. El nu amintește dansul în cadrul folclorului, dar alături de literatură, datini, muzică și mitologie el are în vedere portul popular și chiar istoria. Iosif Vulcan nu a fost preocupat de delimitarea noțiunilor, deși acestea erau discutate în epocă de învățații noștri, inclusiv cele referitoare la folcloristică. Dintre toate compartimentele patrimoniului popular el a prețuit literatura, căreia îi spunea „poezie populară” (asemenea lui Aron Densusianu și Grigore Silași), a apreciat balada și basmul, surprinzând jocul dintre epic și liric în creația populară. A deschis poarta colaborării între folcloriștii români și maghiari, făcând mari servicii științei, peste orientările îngust politice ale unor cercetători. Iosif Vulcan rămâne un îndrumător cultural și un organizator cu intuiții fecunde în eforturile vremii pentru o cultură avansată, în cadrul căreia folclorul avea un cuvânt major de spus.

Cele două periodice ale lui Iosif Vulcan, *Familia* și *Șezătoarea*, dețin primatul în folcloristica Bihorului și implicit în folcloristica Transilvaniei. Ele au impus atenției cititorilor români, și nu numai lor, creații populare valoroase, printre care și cele bihorene. Vom vedea ce anume au publicat ele din Bihor și cum au ajuns unele creații bihorene la o cunoaștere mai largă. Vom mai preciza însă că, spre cinstea lui Iosif Vulcan și a periodicelor

⁶ *Ibidem*, VI, 1870, nr. 33, pag. 385.

sale, acestea au găzduit nume celebre de folcloriști, unii cu renume internațional: B. P. Hașdeu, I. U. Jarnik, S. Fl. Marian, Ath. M. Marienescu, I. P. Reteganul, Lazăr Șăineanu și alții. Precizăm că revista *Șezătoarea* a fost concepută ca o anexă pentru popor, a revistei *Familia*, fiind între 1875 și 1883 prima foaie mai răspândită în Transilvania; a premers-o, în acest sens *Învățătorul poporului*, revista lui T. Cipariu, Blaj, 1848. *Șezătoarea* a publicat în mod deosebit culegeri folclorice sau creații în stil popular (P. Dulfu, P. Ispirescu, I. Vulcan însuși). În paginile ei se semnează și doi plugari: I. Franti și I. Panea. I. Vulcan a antrenat un număr însemnat de culegătoare de folclor, mai întâi bihorene, apoi de pretutindeni, câștigându-le încrederea prin rubricile revistei sale: „Saloanele” și „Conversațiile”, rubrici constante; vrând prin ele să ajungă mai ușor la „sufletul sătencelor”, cum se exprima Ion Breazu în unul din studiile sale.

Orientarea celor două reviste este eclectică în folcloristica vremii. Vom găsi aici părerile estetice ale lui V. Alecsandri, cele istorice ale lui Al. Russo și N. Bălcescu, orientarea mitologică a lui Ath. M. Marienescu, curentul etnopsihologic reprezentat de Gr. Silași, comparativismul lui Hașdeu – Șăineanu și chiar unele poziții avansate în folcloristică, întâlnite la începutul secolului XX.

Analizând statistic materialul folcloric publicat în revistele *Familia* și *Șezătoarea*, după bibliografia alcătuită de Ion Breazu⁷, constatăm un lucru surprinzător la prima vedere. Din cele 521 poziții, numai 51 poziții bibliografice cuprind folclor provenit din Bihor, deci aproape 10% din totalitatea producțiilor populare ale căror periodice. Aceasta demonstrează odată mai mult, grija lui Iosif Vulcan de a ieși din spiritul îngust, regionalist, inclusiv în domeniul folcloric. Cea mai mare parte a materialului provine din Transilvania, Banat, Bucovina, Moldova, Maramureș, Țara Românească și din alte ținuturi locuite de români. Privind numai materialul bihorean, după genuri și specii, el se repartizează astfel: doine și strigături (18), balade, colinde (4), bocete (2), cimilituri (2), povești, snoave, legende, tradiții (6), obiceiuri (5), magie, descântece, mitologie (3), jocuri de copii (1), varia (5). Mergând la materialul propriu-zis constatăm că atât cel cules din Bihor cât și cel venit din toată țara, cel mai mult se înscrie în domeniul liricii: doine, „hore”, strigături. Acesta copleșea până și creația cultă a unor modești versificatori (Maria Suci, Vasile Budescu, Vasile Banta Buticescu, Paul Draga și chiar Iosif Vulcan) care prelucrau mult prea fidel doinele și baladele populare. Creația lirică populară avea un efect mai mare asupra creației culte bihorene. Cele mai multe creații lirice populare sunt doine de dor și jale, de înstrăinare, de amărăciune și necaz. Ele provin din toate părțile Bihorului, multe fiind trimise de culegătoarele antrenate de Vulcan în culegerea folclorului de pe Crișuri. Menționăm spre exemplificare pe Ana și Emilia Fărcașu cu „Doine și hore populare. De pe valea Holodului, în Biharia”. Oricum, dacă s-ar publica producțiile lirice populare din paginile *Familiei* și

⁷ Total poziții bibliografice: I. Doine și strigături 159, din Bihor 18; II. Balade 54, din Bihor 5; III. Colinde 14, din Bihor 4; IV. Bocete: 7, din Bihor 2; V. Cimilituri 19, din Bihor 2; VI. Povești, snoave, legende, tradiții 96, din Bihor 6; VII. Proverbe 6; VIII. Obiceiuri și credințe 46, din Bihor 5; IX. Magie...descântece 23, din Bihor 3; X. Etnobotanică, etnomuzicologie, cosmos 10; XI. Jocuri de copii 9, din Bihor 1; XII. Port 6; XIII. Muzică, coregrafie populară 8; XIV. Folclor comparat 10; XV. Varia 50, din Bihor 5; Total 521, din Bihor 51.

Șezătorii, s-ar putea alcătui o monografie lirică cristalizată într-o colecție folclorică de mare valoare.

Așadar, animatorul Iosif Vulcan a deschis coloanele periodicelor sale colaboratorilor de pretutindeni, inclusiv pentru folclorul popoarelor vecine. În orice caz, din Bihor cei mai harnici colaboratori s-au dovedit: Vasile Sala, Avram Igna, Petru Cipou, la care se adaugă apoi câteva nume de colaboratori cu producții populare mai puține. Vasile Sala (1862 – 1942) trimite creații lirice, în special doine și hore, câteva balade și colinde, cimilituri, o legendă, obiceiuri la nuntă, credințe și descântece, toate din părțile Vașcăului și Beiușului. El colaborează la *Familia* din 1885 până în 1905. A funcționat ca preot și învățător în mai multe localități bihorene: Roșia, Hinchiriș, Șuștiu și o perioadă mai îndelungată în Vașcău. În perioada interbelică el va publica colecția sa folclorică în nu mai puțin de 52 de broșuri. Multe din creațiile lui „folclorice” sunt versificări proprii în spirit popular. Avram Igna, învățător în Ineu – Bihor, colaborator la *Familia* între 1865 – 1898, trimite revistei doine, hore, chiuituri, o baladă, mai multe colinde, „văitări” (bocete), cimilituri, obiceiuri, credințe, multe descântece, jocuri de copii. Ni se pare un cărturar mai riguros în privința autenticității producțiilor, mai complet în preocupări de colaborare, decât Vasile Sala. Unele producții ale acestuia din urmă sunt suspecte de a fi „fabricate”. Avram Igna a trimis material din zona folclorică a Crișului Repede și din jurul localității Ineu și Sabolciu. Cele mai multe producții trimise, provin din Ineu, și alcătuiesc aproape o monografie folclorică a acestei localități. Mai exigent s-a dovedit Iosif Stanca, învățător în mai multe sate bihorene și colaborator la *Familia*, între 1895 – 1902. Este prezent în paginile celor două periodice cu material folcloric de pe valea Crișului Negru: doina, strigături, cântece cătănești, două balade, colinde, bocete, legendă, credințe (din localitatea Coroiu), descântece din aceeași localitate și un „studiu” despre motivul codrului în poezia populară. El este preocupat, după cum se vede, și de aspectele teoretice ale creației populare, fără să aducă noutăți față de cele cunoscute prin Iosif Vulcan. Acești trei „folcloriști” au trimis material din aproape toate genurile și speciile patrimoniului nostru popular și au acoperit zone bihorene de mare interes folcloric. Urmează nume mai puțin cunoscute chiar pe plan local: Petru Cipou, cu doine, balade, câteva credințe, toate din Luncoșoara; Magdu Valeriu semnează doine și balada *Voin și mândra*⁸, culeasă mai târziu, sau poate mai devreme și de Miron Pompiliu, din Ștei. A. I. Bolcaș cu producții lirice din Văleni, Prisaca, Căbești și cu povestea *Pruncul babei cel cu picioare de tină* (plus o încercare de teoretizare: *O strigătură neînțeleasă*). Miron Pompiliu publică doine de sub muntele Bihor și la două basme, asupra cărora vom reveni, se adaugă, din domeniul datinilor de nuntă, cunoscuta *Nevestească*, culeasă din Ghișeni. Ceilalți colaboratori bihoreni figurează cu material folcloric mai puțin: între 10 piese folclorice. Îi menționăm în ordinea descrescătoare a producțiilor: Conda Petru, Ember George, Ana și Emil Fărcașu, N. Firu, Petru Herțe, Iulia și Iosif Iosa, Lazăr Adrian, N. Pădureanu, Antoniu Pop (cu doine și strigături de pe Barcău), toți cu producții lirice (doina și chiuituri) publicate în paginile *Familiei* ori ale *Șezătorii*, între 1889 – 1900. Lazăr Corneliu trimite *Colinda soarelui* (din părțile Vașcăului), Vostina Pavel publică *Nepotul*

⁸ Balada figurează în indicele tematic Amzulescu la nr. 77.

țiganului, poveste glumeată (Crișana), după conținut este, mai mult ca sigur, o contrafacere.

Acestea sunt materialele folclorice bihorene publicate în cele două reviste. Cele mai multe sunt lirice, așa cum am menționat mai sus. Baladele, în total 9, se încadrează toate ciclului tipologiei „vitejești” și „familiale”: *Ileana* (Cipou Petru – Luncșoara), *Povestea fetei* (Igna Avram – Ineu), *Voin și mândra* (Magdu Valeriu) culeasă și de Miron Pompiliu și publicată, în 1870, cu titlul *Voina și mândra lui* (Ștei – Beiuș). Vasile Sala publică *Toderaș*, *Balada tunsului* (din Vașcău), legenda *Todorița* (din Câmp) iar Iosif Stanca publică *Mura* de pe Crișul Negru) și *Baladă* pe tema „soacra rea”⁹.

Comparând aceste balade cu cele din indicele alcătuit de Al. I. Amzulescu, costatăm o diversificare și o îmbogățire a baladelor din categoria „familiale” și vitejești. Deși mai puțin numeroase în raport cu creațiile lirice, aceste creații epice își au rostul lor în ținutul Bihorului, multe dintre ele sunt într-o avansată fază de liricizare, în special cele pe motivul relațiilor familiale. Acest proces este cunoscut în toată Transilvania, Bihorul ilustrează, odată mai mult, procesul de liricizare a cântecului epic, cunoscut în etapa culegerii folclorului de către Miron Pompiliu.

Colaborările bihorene sunt mai intense la *Familia* după încetarea revistei *Șezătoarea*, 1882, care nici n-a apărut la Oradea decât 2 ani. Numele cele mai des întâlnite rămân: Avram Igna, Vasile Sala, Iosif Stanca, Magdu Valeriu, dar și în această etapă Iosif Vulcan a depășit spiritul regionalist, înscriindu-se în domeniul folcloric, ca și altele, în planul general românesc de preocupări.

Meritul cel mai important al *Familiei* și *Șezătorii*, din care și-au făcut un titlu de glorie, în domeniul folcloric, este însă publicarea de doine și strigături. Începutul aparține tocmai bihoreanului G. Ember, care trimite doine „culese din Somboceag, comitatul Bihariei¹⁰”, apoi an de an, doinele și strigăturile umplu paginile revistei, devenind cele mai bogate capitole de folclor literar. Cei mai mulți culegători sunt învățători și preoți, mai rar juriști, unii sunt țărani, ei înșiși creatori, nu numai purtători ai producțiilor populare. Culegerea liricii populare a însemnat orientarea spre prezent a culegătorilor, știut fiind faptul că lirica populară, mai mult decât epica, înregistrează prompt și este mult mai sensibilă la tumultul vieții populare cu frământările ei zilnice.

În special, în paginile *Șezătorii* va fi prețuit mult basmul, altfel nu-și justifica revista nici titlul. Ca specie, basmul era o lectură accesibilă în lumea satului în anumite împrejurări, în special, în așa numite ocazii folclorice: clăci, șezători, munci în grup etc. Pentru literatură însă, abia generația *Junimii* va înțelege semnificația basmului ca școală pentru prozatori: I. Creangă, I. Slavici. M. Pompiliu. Acesta din urmă va publica în *Familia*¹¹ cele două basme ale sale *Păcală și Amăgeală și-au găsit omul* și *Tovărășie la hoțit*, singurele producții mai dezvoltate. Celelalte creații epice în proză sunt snoave: A. I. Bolcaș consemnează *Pruncul babei cel cu picioare de tină*¹² iar P. Voștinariu apare cu *Nepotul țiganului* (poveste

⁹ Al. I. Amzulescu, (nr. în ordine), 287, 243, 77, 283, 305, 264.

¹⁰ *Familia*, nr. 2, / 1866.

¹¹ *Idem*, nr. 24 / 1888.

¹² *Idem*, nr. 32 / 1896.

glumeață)¹³. Vasile Sala trimite legenda populară cu titlul *În poarta raiului*¹⁴ (din părțile Vașcăului, suspectă de a fi „fabricată”, iar Iosif Stanca vine cu poveștile *Cucul și pupăza*¹⁵.

În paginile celor două publicații au fost bine reprezentate și celelalte compartimente ale patrimoniului popular de la colindă, bocet, cimilitură și proverb până la magie și etnologie muzică, coregrafie și port. Iosif Vulcan vorbea entuziast despre costumul popular ca document etnografic și opina pentru organizarea unui muzeu cu dominanța portului popular românesc. El n-a neglijat nici muzica populară ca izvor de inspirație pentru cea cultă, așa după cum a găzduit în paginile periodicelor sale folclorul altor popoare: sârbi, maghiari, slovaci, sloveni etc.

În ce privește numărul localităților din care s-a cules și s-a trimis folclor, orientarea lui Iosif Vulcan este în general românească, cu ușoară preponderență a părților nord-vestice ale țării. Numai din Bihor apare numele următoarelor localități, în afară de denumirile generice: Crișana, Biharia, Bihor, Crișul Negru, Crișul Repede, Muntele Găina: și anume Barcău, Beiuș, Căbești, Câmp, Ceica, Coroiu, Drăgănești, Holod, Ineu, Luncoșoara, Prisaca, Sabolciu, Sombociag, Văleni, Vașcău. Firește că nu întotdeauna materialul trimis poartă indicația locului de proveniență, doar numele culegătorului sau culegătoarei; se notează uneori generic regiunea, dacă nu, localitatea culegerii. Rezultă de aici că Iosif Vulcan nu fost prea exigent cu aceste solicitări, deși cunoscuse orientările științifice ale școlii Hașdeu cu privire la culegerea și notarea producțiilor populare. El considera folclorul ca fiind subordonat preocupărilor lui general-culturale.

Prin cele două periodice ale sale, Iosif Vulcan răspândește creațiile noastre populare în toate provinciile locuite de români, prin acțiunea lui, folclorul devine tot mai mult un „mijloc excelent de întărire a dragostei de neam și de limbă”, cum se exprimă Ilarie Chendi¹⁶, atât de necesare românilor în preajma desăvârșirii unităților statale, la sfârșitul deceniului al doilea al secolului XX. Tot Ilarie Chendi, care nu era un folclorist, constatat, întemeiat, că prin numeroșii colaboratori ai lui Iosif Vulcan recrutați din toate părțile românismului, s-a ajuns la o literatură națională, cu o largă bază folclorică la începutul secolului XX. Se constată apoi o maturizare a preocupărilor folclorice pe linie mereu ascendentă în timpul celor 41 de ani de apariție a *Familiei*, de la întâiul studiu de folclor semnat de bihoreanul Vasile Ranta Buticescu și până la analiza riguros științifică a activității folcloristice, publicată de Ilarie Chendi în paginile. Acesta este drumul maturizării interesului pentru folclorul și folcloristica Bihorului și în genere, pentru folclorul și folcloristica românească.

---

¹³ *Șezătoarea*, nr. 1 / 1875.

¹⁴ *Familia*, nr. 21 / 1885.

¹⁵ *Idem*, 34 / 1898.

¹⁶

Bibliografie

Amzulescu, Alexandru, *Balade populare românești, vol. I-III, Editura Pentru Literatură, București, 1964.*

Revista *Familia*, nr. 2, autor Iosif Vulcan, Pesta, 1866.

Revista *Familia*, nr. 32 – 34, V., autor Iosif Vulcan, Pesta, 1869.

Revista *Familia*, nr. 33 – 35, V., autor Iosif Vulcan, Pesta, 1870.

Revista *Familia*, nr. 24, autor Iosif Vulcan, Oradea, 1880.

Revista *Familia*, nr. 32, autor Iosif Vulcan, Oradea, 1896.

Familia, nr. 21 / 1885. Revista *Familia*, nr. 21, autor Iosif Vulcan, Oradea, 1885.

Revista *Familia*, nr. 34, autor Iosif Vulcan, Oradea, 1885.

Revista *Șezătoarea*, nr. 1, autor Artur Gorovei, 1875.

A román népköltésztől în Kisfaludy társaság, Evlajái, Uj folyam, VII, (1872).